

K otázce přípustnosti žaloby o neúčinnost dle článku XXV. uv. zák. k civ. soudnímu řádu.

Dr. Alois Chytil.

Před platností uvozovacího zákona k civilnímu soudnímu řádu rakouskému ze dne 1. srpna 1895, č. 112 ř. z., sdílela teorie i praxe názor, že nálezy rozhodčích soudů bursovních nelze bráti v odpor pro porušení předpisů práva materiálního.

Vládní předloha rakouského civ. soudního řádu ustanovovala ve svém § 636 — patrně po vzoru německého civilního soudního řádu —, že předpisy o řízení rozhodčím platí analogicky i pro bursovní soudy rozhodčí.

Permanentní výbor poslanecké sněmovny pro reformu soudního řádu, rozhodl se však upravití otázku bursovních soudů rozhodčích, obzvláště příslušnost a řízení pře těmito soudy zvláštními předpisy, obsaženými ve čl. XII až XXIV svého návrhu uv. zák. k civ. řádu soudnímu.

Čl. XXIV tohoto návrhu rozváděl pak poprvé námět, vyšlý patrně z kruhů mimobursovních ohledně nařikatelnosti výroků rozhodčích soudů bursovních pro nesprávné materiální rozhodnutí. K tomu nutno uvést, že v letech 1894—1896 nebylo ještě zákazu terminových obchodů obilím a mlýnskými výrobky a že permanentní výbor v úmyslu čeliti výstřelkům tohoto tak perhoreskovaného obchodu terminového uznal za vhodné připustiti nařikatelnost výroku rozhodčího soudu bursovního, nerozhodl-li tento v rozepřích, které nepocházejí z bursovních obchodů (§ 12. zák. ze dne 1. dubna 1875, čís. 67 ř. z.) vůbec o námitce, že zažalovanému nároku jest základem diferenční obchod, který pokládati sluší za hru neb sázku, neb rozhodl-li o této námitce nesprávně.

Dle společné zprávy permanentního výboru obou sněmoven, rozhodly se tyto § 595 č. 6 návrhu soudního řádu, který jednal o vadách, pro něž lze žalovati na bezúčinnost výroků rozhodčích, doplniti ustanovením, že rozhodčí výrok jest bezúčinným, odporuje-li donucujícím předpisům právním. Důsledkem tohoto doplnění byl i článek XXIV (nynější čl. XXV) uv. zák. k civ. ř. soud. pozměněn v tom smyslu, že také výrok rozhodčího soudu bursovního lze bráti v odpor, příčí-li se donucujícím předpisům právním.

Motivy pak uvádějí, že předpisu tohoto jest již z důvodu právní konsekvence nezbytně třeba, poněvadž by prý jinak bylo obcházení donucujících předpisů podrobením se výroku rozhodčího soudu, předpisy těmito nevázaného, nasnadě ležící.

Vzniká pak otázka, které normy právní nutno považovati za kogentní, donucující a contrario norem dispositivních. Bezúčelnost tohoto rozlišování, resp. neudržitelnost pojmu normy dispositivní ze stanoviska teorie normativní dovozuje přesvědčivě Weyr ve svých »Základech právní fi-

losofie« strana 126 a násl. a Dominik »Právo dispositivné«, Sborník 1917, strana 369 a násl.

Dle panující teorie jsou kogentními předpisy ty, jichž platnost či závaznost nemůže býti stranami v konkrétním případě vyloučena či změněna. Každé jednání přičící se těmto předpisům jest neplatným a právně neúčinným.

Nejasnost a mlhavost pojmu kogentního předpisu s hlediska čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu jest patrna jak v teorii, tak v praxi.

Neumann ve své známé knize (Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen, III. vyd., str. 379) zahrnuje pod předpisy donucující, normy práva trestního a některé normy práva soukromého (právo rodinné, manželské, zastoupení osob k právnímu jednání nezpůsobilých, dále ust. §§ 879 a 1372 všeob. obč. zák.), normy obchodního zákona o postavení prokuristy, veřejných společníků, správní rady akciové společnosti oproti osobám třetím. Dle Neumanna jsou donucujícími také předpisy železničního řádu dopravního. Z oboru civ. práva procesního pak normy o inhabilitě soudcovské, procesní způsobilosti o nepřislušnosti, úmluvou stran neodstranitelné, o nepřipustnosti pořadu práva, o zahájení sporu, právní moci rozsudku, veřejnosti jednání atd.

Horowitz (Das Verfahren vor den Börsenschiedsgerichten, 1896, strana 190) řadí mezi normy kogentní, předpisy práva veřejného, tak zákony o právech občanských, zákon a řád trestní a z civ. řádu soudního normy, jichž úchylná právní normace jest zúčastněnými právními subjekty vyloučena. Sem patří předpoklady o založení příslušnosti, normy o procesní způsobilosti stran, legitimace zákonného zástupce k vedení sporu. Z oboru práva soukromého jsou dle Horowitze kogentními: předpisy o způsobilosti k jednání, předpisy rodinného práva, manželského, poručenského, jakož i normy, týkající se osob právnických, dále předpisy §§ 879, 1259, 1371, 1372 a 1502 všeob. obč. zák.; konečně také zákonné předpisy o vnějším postavení prokuristy, veřejného společníka, správní rady akciové společnosti atd.

Bývalý nejvyšší soud rakouský zaujal k pojmu kogentních předpisů ve smyslu čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu určitější stanovisko v těchto rozhodnutích:

1. Nález z 11. října 1899, čís. 12.759 (Glaser-Unger č. 717 Nové sbírky) označuje donucujícími předpisy normy, jichž účinnost nastupuje bez ohledu na vůli stran a s vyloučením jinaké jich úmluvy. To však neplatí dle tohoto nálezu o předpisech v příčině promlčení žalob a námitky z vad zboží dle čl. 349 obch. zák., poněvadž dle odst. 5. tohoto článku jest přípustno smluvní rozšíření či omezení v odst. 1—4 tohoto článku prodávateli uloženého.

2. Nález z 23. dubna 1901, čís. 2973 (Glaser-Unger č. 2170 Nové sbírky) označuje předpis § 1271 všeob. obč. zák. za normu donucující, jejíž změna vymýká se vůli stran a uvádí, že z doslovu článku XXV uv. zák. k c. s. ř. nelze usuzovati na rozpor mezi předpisy donucujícími a námitkou hry.

3. Nález z dne 4. července 1916, Rv II 383 (Gellers Zentralblatt, strana 735/16) vyslovil názor, že výrok rozhodčího soudu bursovního, který přiznal z titulu náhrady škody cenu, která předepsanou maximální cenu značně převyšuje, nepřičí se donucujícím předpisům právním.

Nejvyšší soud československý dotkl se pojmu donucujících předpisů zevrubněji až dosud ve dvou nálezech:

1. Rozhodnutí ze dne 27. listopadu 1923, Rv 1163/23, čís. 3227 Sbírky Vážného označuje jako právní předpisy donucujícího rázu ony, jež byly vydány vzhledem na všeobecné zájmy a které proto jsou vyloučeny z dispozice stran. K nim patří předpisy trestního zákona, některé předpisy občanského a rodinného práva, obchodního zákona, civ. soud. řádu a j., jichž porušení má v zápětí nicotnost anebo neplatnost jednání, jim odporujícího. Předpisy donucovacího rázu nejsou však pouze ony, jimž tato vlastnost zákonem byla propůjčena. Předpisy § 471 nový doslov a § 1168 obč. zák. nejsou donucovacími předpisy ve smyslu čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu.

2. Rozhodnutí ze dne 20. ledna 1925, Rv II 861/24, dosud neuveřejněné, uvádí, že žalobu výtčenou v čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu, nelze považovati za jakýsi druh oprávněného prostředku, opravňujícího řádné soudy po vzoru odvolacího nebo dovolacího soudu k přezkoumání naříkaného rozhodnutí i po stránce úplnosti řízení a rozhodnutí. Jinak poukazuje nejvyšší soud k důvodům druhé stolice, dle nichž není ve smyslu čl. XXV uv. z. k civ. soud. řádu třeba, aby rozhodčí soud donucující předpis výslovně uváděl a vyvracel, stačí, že se s ním neshoduje a mu odporuje. Předpis § 1447 všeob. obchod. zák. o zrušení smlouvy pro nemožnost splnění není normou donucující povahy, neboť strana se může výhody o zrušení smlouvy pro nemožnost splnění vzdáti. Velmi zajímavé důvody první stolice rozeznávají jednak kogentní předpisy u nichž zákonodárce jejich absolutní platnost s vyloučením smluvní svobody stran výslovně předepsal (§ 1164 obč. všeob. zák. čl. 43, 118 obch. zák. § 40 o obchodních pomocnících a §§ 22, 42, 72, 887, 110, 129, 153, 163 pojišťovacího řádu) jednak donucující předpisy, při nichž nedovolenost či nemravnost právního jednání podává se sama sebou (§§ 879, 1059, 1174, 1371, 1372 vs. ob. zák.).

Z rozhodnutí nižších soudů, která nedošla nejvyššího soudu bylo by uvést alespoň dvě nejzajímavější:

1. Nález obchodního soudu v Praze ze dne 24. dubna 1924, Cg II 371/22 (dosud neuveřejněn):

Obrana proti výrokům rozhodčího soudu ohledně příslušnosti poskytnuta jest pouze ve formě zmateční stížnosti dle čl. XXIII uv. zák. k civ. ř. soud. a nemůže býti tedy uplatňována prostředkem žaloby o neúčinnosti dle čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu. Jednání před soudy rozhodčími není vázáno formelními předpisy civ. soudního řádu. Předpisy §§ 871 a 1431 všeob. obč. zák. nejsou donucovací povahy.

2. Nález obchodního soudu v Praze ze dne 6. března 1924, Cg II 306/24 (Prager Tagblatt 8. března 1924, č. 58).

Ve sporu domáhala se strana žalující bezúčinnosti nálezu bursovního soudu z toho důvodu, že řízení předcházející vynesení nálezu odporovalo kogentním právním předpisům, poněvadž nebylo formelně před vydáním nálezu prohlášeno za skončené a tím vzata byla straně možnost dalšího přednesu a dále poněvadž ohledně části protizaloby nebylo vůbec jednáno a nález byl vydán bez uvedení důvodů resp. neprávem dodatečně dle § 419 civ. soud. řádu opraven. Soud obchodní neshledal žalobu odůvodněnou. Ze srovnání článků XXIII a XXV uv. zák. k civ. soud. řádu plyne, že porušení předpisů formálních stíhati lze stížností zmateční a že žalobě o bezúčinnost nálezu vyhrazeno jest porušení kogentních předpisů rázu jiného, t. j. hlavně předpisů práva materiálního. Již z toho hlediska není žaloba odůvodněna, neboť se odvolává na porušení předpisů práva formelního, jež ostatně přesně ani sama neuvádí, spokojujíc se jen všeobec-

ným jejím označením. Však ani v tom případě, že by předpisy práva formálního bylo subsumovati pod čl. XXV uv. zák. k civ. soud. řádu není žaloba odůvodněna, ježto dle čl. XVII uv. zák. k civ. soud. řádu, není rozhodčí soud bursovní vázán na předpisy civ. soud. řádu a nemůže proto pro jich porušení býti brán v odpor. Pozdější oprava nálezu patří k formálnostem řízení, jehož úprava jest rozhodčímu soudu přenechána. Ani špatné, event. nedostatečné odůvodnění nálezu i bez jeho dodatečné opravy nebylo by dostatečným důvodem k podání žaloby o bezúčinnost, ježto věcná nesprávnost rozhodčího nálezu není vůbec opravným prostředkům podrobena.

S názorem obchodního soudu, že rozhodčí soud není vůbec vázán předpisy civ. řádu soudního, sotva dá se tak jak všeobecně byl vysloven souhlasiti. Kogentní předpisy civ. soud. řádu jsou i pro rozhodčí soud závaznými, jest pak otázkou konkrétního případu, které normy civ. soud. řádu nutno považovati za donucující.
